

1 oktober 2020

Platsens betydelse

Våren 2014 fick vår familj möjligheten att leva med i en liten innerstadsförsamling i San Francisco. Församlingen möts i en kyrka intill Dolores Park, men den grundades av svenska migranter och möttes ursprungligen i en byggnad som kallades *The Swedish Tabernacle*.

I slutet av 1800-talet restes alltså ett svenskt tabernakel på andra sidan det stora havet.

Människor som lämnat sina boplatser upprättade en ny plats för att kunna fira gudstjänst på sitt modersmål: En plats där sångerna från barndomens kyrkor och kapell fortsatte att sjungas. Fortfarande när vi var där kunde några av de äldsta församlingsborna svenska fraser som var sprungna ur sånger och böner.

Av olika anledningar har jag den senaste tiden reflekterat över platsens betydelse i en människas liv. Alltsedan jag i tjugoårsåldern lämnade hemstaden har jag regelbundet umgåtts med en tanke som ställer frågan om plats och hemhörighet på sin spets: Om mitt liv tog slut i dag, var skulle jag bli begravd?

Svaret har växlat i takt med att boplatserna skiftat, och jag har fått gåvan att bilda en egen familj. Inte minst den benediktinska spiritualiteten uppmuntrar oss att utan fruktan meditera över döden, eftersom Benedikt menade att påminnelsen om livets ändlighet ger oss perspektiv på nuet. Det gäller också frågan om var jag hör hemma. Benediktinerna lever med ett *stabilitasideal*: Klosterlöftet är för en benediktin också ett löfte att bli kvar på platsen och att överlåta sitt liv till den gemenskap som formar platsen.

Peter Halldorf tar i sin bok om profeten Jeremia *Alla himlens fåglar har flytt* med oss in i en teologisk reflektion kring platsens betydelse för kyrkan och individen.

I det globala samhället rör vi oss i tid och rymd men har i hög grad mist känslan för *platsens* betydelse. En plats har blivit något vi passerar, ofta i hög hastighet, och i cyberrymden där vi är som mest hemma står ingen plats att finna. Den tragiska förlusten av platsen gäller inte längre enbart människor på flykt eller i exil. Som individer i ständig rörelse lider vi alla mer eller mindre av platslöshet.

Jag återvänder till kapitel 7 *De glömde sin viloplats* i Peters bok och läser den med nya glasögon idag än vid den första läsningen. Dels har mycket hänt i mitt eget liv sedan första läsningen för tre år sedan, dels läser jag nu utifrån erfarenheten av att vi befinner oss mitt i en pandemi med karantän, digitala gudstjänster och distansarbete som följd.

***

Ärkebiskopen i Svenska kyrkan Antje Jackelén berörde *Teknikskifte och kyrkans enhet* under sitt tal vid kyrkomötets öppnande den 29 september:

Vi befinner oss mitt i ett massivt teknikskifte som nog på många sätt kan jämföras med den revolution som boktryckarkonstens genomslag för 500 år sedan innebar. Digitaliseringen har redan förändrat vårt samhälle och kommer att fortsätta göra det [...]

[...] Hade vi suttit här för drygt 500 år sedan hade vi kanske våndats över vad det gör för församlingskänslan och församlingsidentiteten att Bibeln inte längre ska skrivas av för hand lokalt utan nu ska komma från ett tryckeri som servar alla. Är boktrycket en kyrkosynsfråga, hade vi förmodligen frågat.

Varje ny teknologi kommer med villkor och konsekvenser. Så var det när den mekaniska vävstolen kom, så var det med boktrycket och så är det med digitaliseringen. Nötterna som vi behöver knäcka nu är initialt dyra investeringar, kraven på säkerhet och jämlikhet.

Jämlikheten berör hon i fråga om att varje församling och individ inte kommer ha samma ekonomiska förutsättningar eller förmåga att ta till sig digitaliseringen.

Vi kan tillägga att alla inte *vill* ta del av den nya tekniken. Det finns goda skäl att förhålla sig med viss försiktighet till skyndsamma förändringar i allmänhet och i kyrkans liv i synnerhet. Det är alldeles för tidigt att utvärdera de goda möjligheterna och fallgroparna som digitaliseringen innebär för oss som kyrka. Magnus Malm är en av de tydligaste rösterna som varnar för ett aningslöst

anammande av skärmarnas spelregler och visar på direkta kopplingar mellan bruket av smartphones, sociala medier och psykisk ohälsa.

Här kan vi som så många gånger förr luta oss mot Ökenfädernas observandum: ”Allt som går till överdrift kommer från demonerna”. Det gäller fastan såväl som scrollandet.

En av de platser som många av oss har att förhålla oss till är arbetsplatsen. Här befinner vi oss mitt i ett paradigmskifte inom en rad olika branscher.

Att leva i en pandemi med ofrivillig karantän som följd har märkbart påskyndat digitaliseringen och givit nya erfarenheter. Många förutspår att arbetsplatsen, som vi känner den – där så är möjligt – snart är ett minne blott. Techbolaget Twitter har redan tagit steget och låter sina medarbetare arbeta ”hemifrån” även då nedstängningen hävts.

Om den trenden sprids anar jag att nya ”arbetsplatser” kommer att uppstå. Jag ser t ex sådana möjligheter på Nya Slottet i Bjärka-Säby eller i kyrkobyggnader och församlingshem. Kan det bli så att människor från vitt skilda yrkesgrupper förlägger några gemensamma arbetsdagar på en plats där man arbetar var för sig men där dagarna ramas in av morgonmessa, tideböner och måltider med en gemensam avrundning av dagen i det goda samtalet? Kan det bli ett sätt för de av våra kommunitetsmedlemmar som arbetar på distans att dela en vardagsgemenskap av arbete och bön som tillägg till retreatar, möten och mässor?

Kommer digitaliseringen göra arbetsplatsen överflödig, eller kommer det snarare leda till att nya platser formas eller gamla omformas? Människan är en kroppslig och social varelse som behöver mötet och gemenskapen, dofterna och smakerna. När kontorsarbetare börjar sköta sitt jobb från kaféer kallas det numera *Coffice*. Vad kan vi kalla en arbetsplats förlagd till kyrkan eller församlingshemmet? Här finns det stora möjligheter till fördjupad gemenskap som säkert också kan gynna arbetet.

Det finns också risker.

En av dem är att de *filterbubblor*, som omger våra gemenskaper i sociala medier och premierar interaktionen med likasinnade, blir norm också i fysiska möten. Arbetsplatsen har ofta varit en garant för att man interagerar med någon man själv aldrig skulle valt som samarbetspart och just därför kan det mötet hjälpa mig att växa och vidga vyerna genom motstånd.

***

Ett samtida exempel där en platslös rörelse på nätet omvandlats till en fysisk mötesplats är *Burning Man*. Rörelsen pågår i olika nätverk på nätet, men gestaltas allt oftare rent fysiskt i olika communitys, event, installationer och konstverk. Rörelsen kretsar kring tio principer som formulerades av en av medgrundarna i mitten av 80-talet.

Under en årlig sensommarvecka förkroppsligas rörelsen i Black Rock Mountain i Nevadaöknen i USA då staden Black Rock City byggs upp. Belägen på en förtorkad sjö 160 kilometer norr om spelstaden Reno, breder Burning Man ut sig över en enorm yta på drygt 18 kvadratkilometer. Närmare 80 000 deltagare bygger då upp staden mitt i öknen med sitt eget ekonomiska system där enbart gåvor och byten accepteras. Här uppmanas man vara en deltagare och inte en betraktare. Festivalen avslutas på den sjunde dagen med att en gigantisk träfigur sätts i brand – därav namnet – och när festivalen väl är avslutad skall inte ett spår synas av att den ägt rum.

Är det just därför så många frihets- och identitetssökande individer är beredda att så totalt ge sig hän åt en plats och ett sammanhang i några dagar – för att dess själva symbol skall brännas ned en vecka senare och inte ett spår av vad som byggts upp bli kvar? Deltagarna kallar sig själva Burners och Burning Man är onekligen ett intressant tecken i samtiden på en rad olika plan.

***

En annan följd av pandemin är att fler än någonsin i Sverige ”blivit med hund”, som en bekant uttryckte sig. Intresset för odling har också vuxit markant när resandet avtagit. Kan alla nya husdjursägare och ”trädgårdsmästare” vara ett uttryck för en längtan efter en hållbar plats och ett uthålligt åtagande i en annars så flyktig och oförutsägbar tid?

Jag tror det – och jag tror att det ligger en djup insikt hos teologen Sune Fahlgren som i en artikel i tidningen Sändaren efter läsningen av *Alla himlens fåglar har flytt* skrev under rubriken Platslös livsstil tar över:

Platser skapar tillhörighet till konkreta människor och till gemensamma åtaganden. Känslan av platslöshet ger däremot flyktiga relationer och ett svagt socialt skyddsnet.

Att kyrkans traditioner har så mycket att säga om platsen och dess betydelse har sin källa i två teologiska motiv: tron på Gud som skapare och tron på Guds människoblivande. Utan en plats finns det ingen djup

identitet, därför gav Gud Eden till de första människorna. Utan en plats blir tillhörighet inte på riktigt, därför är gemenskapen kring bordet – i hem och i kyrka – en omistlig gåva som vi inte ska försumma.

Ekumeniska Kommuniteten är i första hand ett nätverk av människor tillhöriga olika platser och kyrkor utöver Norden. De specifika mötesplatser vi gestaltar kommer inte bli mindre viktiga i framtiden oavsett hur vi förhåller oss till digitaliseringen. Den mest gemensamma platsen är förstås Bjärka-Säby.

Här är vi nu tacksamma över att kunna bjuda in till retreatar igen även om vi, så länge pandemin pågått, hittills saknat deltagare från övriga Norden. Höstmötet för unga vuxna, som allt mer kommit att bli ett av Kommunitetens och Pilgrims viktigaste årliga bidrag, planerar att genomföras i en anpassad form i mindre skala i slutet av den här månaden om inga dramatiska förändringar sker gällande smittläget.

Glädjen har varit påtaglig hos de retreatgäster som för första gången upptäckt, eller som återvänt till den plats där det råder en ”ädel atmosfär”, som akademiledamoten Albert Engström uttryckte det hösten 1939 efter ett besök hos Oscar Ekman i Bjärka-Säby.

Glädjen kommer också vara stor då vi har möjlighet att mötas i större skala igen. Medan vi tålmodigt väntar kan nya platser av stor betydelse uppstå och berika kommuniteten.

***

Retreater våren 21

När vi nu ser att vi kan genomföra retreatar igen kommer arbetet med vårens retreatprogram fullbordas. I mitten av oktober räknar vi med att presentera programmet först på hemsidan och senare i nästa nummer av tidskriften Pilgrim.

Frikyrkorna och det demokratiska genombrottet

En inbjudan till en kurs på Nya Slottet från Joel Halldorf och Enskilda högskolan i Stockholm:

Nästa år firar den svenska demokratin 100 år. Det är verkligen värt en fest – men ger också anledning att påminna om att den första demokratiska organisationen i Sverige var en baptistförsamling som grundades redan år 1848. I en tid då "religion", och inte minst religiösa minoriteter, pekades ut som ett hinder för demokrati behöver historien om hur det faktiskt gick till berättas igen: De svenska frikyrkorna var minoriteter som bröt mark och möjliggjorde det demokratiska genombrottet.

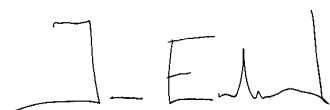
MÅNADSBREV TILL EKUMENISKA KOMMUNITETEN I BJÄRKA-SÄBY

I vår kan man studera den här historien i en kurs som EHS ger. Den kommer att ges genom två träffar på Bjärka-Säby! (1/2 och 10/5) Dessutom kan jag utlova en högintressant litteraturlista!

Kursen ges på grundnivå, vilket betyder att inga tidigare högskolepoäng krävs för behörighet.

Sök nu! Och tipsa gärna andra som du tror kan vara intresserade! Anmälan här: <https://www.antagning.se/se/search?period=10...>

Guds frid

A handwritten signature in black ink, consisting of the letters 'J', 'E', and 'W' in a stylized, cursive-like font.